کاڼي دل

پهٔ لاس کښې خوند نهٔ کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندونه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لېکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درونـد پلار په نامه چې وائي

"دَ محبت زخمـونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره ځجابونه راوړي"[1]

* * *

دَ خوږې مـور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هيڅ نهٔ دي پـکار بچيه

رب دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره دَ قرآن حـافظ شي

او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې دَ هغوئ په شعري مجموعه "ژوندون کهٔ بېلتون" کښې چاپ دے۔ اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دهٔ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دهٔ. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګڼي نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شړنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه "دَ بنائستونو دَ صحرا ورېځې" کښې موجوده دهٔ

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ ټپې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه دهٔ چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بیخي نهٔ متعارض کېږي چې ګڼې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې دهٔ. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنډ دهٔ بلکې دَ نا اهلۍ دَ پټولو په هڅه کښې دَ ټپې په اوږو دَ ټوپک ایښودلو ناداني دهٔ او دَ ټپې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ ټپې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې ځانګړې یې واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه
ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د
کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل
مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه
دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا
بې ځایه ګردان نه کوي ګنې نو او دې ښائي چې زه په خپلو
انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا
په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے
ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم
ښایسته او د ټاټوبي کټ اپ هم ښایسته .... د
اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې
یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو
دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په
غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو
معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[2]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند
کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے
او معلوم وي."[2]

لهٰذا ګڼو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے
اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی
وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق
نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په
ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې
وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے
کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته
صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو
اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند
کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي. د خبرې مطلب صرف او صرف
دومره دے چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه
کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو
کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو
دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اووې
وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انځکازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څخه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضين دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هايکو په آفاقي تناظر کښې د دنيا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي"[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوئ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هايکو د دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کېږي او ټپه د بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ، جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې او ښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوي دي او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه مې ښکاره کړل، زما په خیال بنا غلي اسیر منګل زما مضمون نه په پوره توګه نظر کړي او د کتلو ضرورت یې نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئ تا کلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

محترم بنا غلي مشتاق مجروح په خپل مضمون کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ګوزار کړے دے. لیکي:

"زه اغلي ایشار کو میونزوئي هوم کښې زړه په بدلي ښځې هایکو د فحاشۍ اعلی ترین نمونې دي بلکې دا به په دې شوق سره وویلے شي چې اغلي ایشار کو میونزوئي هوم کښې زړه په بدلي ښځو هایکو ته بیلو پرنتو ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا خاصه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نوواره صنف دے چې ښځې لیکوالو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بنا غلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی و ارفع ادبي لهجې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ښېرن نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بنا غلي مشتاق مجروح ځانه ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورږي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې دوره وېتل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه یې ضرره پیرایه کښې د ژوند وړ بچلوي اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیکنې نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښه خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناګنده کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هایکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

واده کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زه نه پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
بې بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هایکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څه ترغیب
شته او نه ئې معنیٰ د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پېدا کېدے شي.
بله هایکو:-

کرښې له سره راوړه نادانۍ ګسنې
ګړک چې د کوهي چړګۍ نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په بچو پړې نه دې سستول پکار ګنې نو مازغه ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې لوستونکي فیصله اووائي چې فحاشي زما په
هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه
وي. بلکې زه د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صېب دا دعوی بېخي بې
ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې
کېږي.

زه پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر و او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اسېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دومره خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا
خو ګڼي هغوي فقط نفس ګټي او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا ګڼي د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو
کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے - هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې څنګه تاویلات او توجیهات
وي ګڼي نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګويي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعني جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پېدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور رځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش
نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څهٔ ونهٔ لیکلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلې دے چې
اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې دَ هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."[9]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلے شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په
مقابله کښې دَ هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او دَ
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے
تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.
محرکیف دَ ښاغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې نیک نه قدم
په قدم دَ هائیکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ اُنې اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته دَ نوؤ لیکونکیو ځکه څه

شوې ده. چې متقدمینو ورته دَ وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرریلزم، ترقي پسنده
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال دَ تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او دَ هغوي دَ
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوه چې ګنې دَ شعر او ادب
دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زما نه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا دَ کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوېم نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هائيکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هائيکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګماياڼے، جنرال عبدالصمد موّمند، نجيب الله عاصم زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هائيکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کيفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هائيکو څنډه وکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هائيکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي دوي خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هائيکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو ورېږ په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

پیدا کولو دغه وسیله او "آف فیشن" گڼل کېږي او مالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
دل ماس وي او د ټپې خالق گڼي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېیوړې حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې مبنې په ښېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینګو کو هایکو د مضمون نگار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملگري ددې احتیاج تعلق
دے چې گڼي چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېره بې ځایه په دې ده چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په گوته شوي دې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میرغپ کباډي او گولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکي بناغلي مشتاق چې د کوم ملگري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
گوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سړے څه اووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلي داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په گوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنگونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنگونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ې دَ دوو صوتي اهنګونو شمېره دَ دوي منځ
اوږده وي يعني هايکو دَ هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ دَ مخصوصو شرائطو پابنده وي.

دَ هايکو دَ صوتي اهنګ نظام دَ بحرِ متقارب
د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	۱۷
فعلن فعلن فع	:	۷	
فعلن فعلن فع	:	۵	

خو د دې برعکس دَ ټپې دَ دوو مصرعو دَ صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ خ[۱۰]

دَ پروفيسر صيب فرمودات په سرسري توګه خو ډېر
نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې دَ تحقيقي سپړنې خلاف دَ سهولت احساس هم پټ
پښتو نه کوي د دې نه علاوه دَ معنوي دَ حوالې دا يېک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب دَ هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به يې دَ اوولسو[۱۷] څپو
او ۵ - ۷ - ۵ دَ ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې د دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې دَ هايکو دَ صنف
نه دَ يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. کنې نو دَ جاپان درېمينے هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې دَ يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
دَ التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت
لازمي پکار وُ.

بهر حال پروفيسر صيب چې دَ هايکو دپاره دَ بحرِ متقارب
دَ ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې دَ همايون هما
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې دَ رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم آهنګي نهٔ لري او مطلق دَ
بحرِ متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې دَ پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او دَ هغې
په دغه تجويز شوي بحر پابندي بيخي تقطيع نهٔ کېږي.
هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلکه اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ښځه نه بلکې تسبين ارکان يا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅه سبب خفيف دے نو په ځنې موقعو پکښې يو حرکت او غورځيږي خو هميشه داسې نه وي اوس که څوک د پروفيسر صيب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به يې اووتّس [۲۰] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هايکو د غير فطري قدغنونه په غار کښې ديکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع هيئت کښې که مردف او مقفیٰ هايکو ليکلي که ازادې او معرّا هايکو پابندۍ پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه يوه داسې ژبه ده چې د وسيع المشربۍ او وسيع القلبۍ يا وصف غير فطري اضافو او هيئتونو له په زړه کښې چرته هم ځاے نه ورکوي لهذا د هايکو هغه ساخت او هيئت به پاتې کيږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعايت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو مې ځکه د درې مصرعه ايزو نظمونو په نامه يادې کړي چې دلته هم په هره يوه هايکو کښې يو پوره مضمون ځاے شوے دے" [۲۱]

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان يو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بيا هم د هغوي د منقولو رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په هايکو کښې پوره مضمون نه بيانيږي، بلکې هايکو د نيمګړو مضمونونو يو ټټ او ورک تصوير وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خيال نه وي خو په ليک کښې يې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځايه نه وي چې ګنې د هايکو بنيادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصوير کشۍ نه عبارت دے دا حقيقت دے چې د نن هايکو ګڼې ارتقائي مرحلې تېر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصوير کارۍ نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعوررانه احساسونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه يې د داسې ګڼ اړخيزو نفسياتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخليقي امکاناتو يې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کيږي چې په هايکو کښې دې پوره مضمون يا د موضوع واړه غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا يوې ښه هايکو کښې د مضمون د نيمګړتيا خيال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صيب دا خبره چې هايکو ته درې مصرعه ايز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې شپږ درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړه وړه، نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي ارخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه يې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واورې نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو د هایکو د اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګی احساس ورته کیږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره يې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي د هایکو دوستلو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کیږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسیږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې کنې اسمعیل ګوهر خپل ګن شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې کنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبایئلي. هلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تأثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ته له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورښښي. که داسې نهٔ وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي ګني نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خيال ښاغلي اباسين ته ددې خبرې علم ضرور پکار ؤ چې د اصنافو د بقاء په ورستو يو زوراور تخليقي قوت موجود وي او کله چې هم يو صنف د تخليقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربيته، قصيده او هائيکو وغيره هر صنف وي بيا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د يو پښتون شاعر تخليقي زور په ټپه کښې ژوند راپيدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخليقي قوت نه به اخر بيا ولې په هائيکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هيڅ تخليقي جبر او غير فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کيف زهٔ ښاغلي اباسين ته داسې ګڼ شمير ټپې په ګوته کولے شم چې هيڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وئيلو نه انکار اونکړي . او س که محض د ټپې پيرايه د تفوق معيار ګڼلے کيدے نو داسې به

ولې کيدل - مقصد دا چې د تخليق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -

ښاغلي اباسين په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوې هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبيب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسين دا نهٔ وئيل غوښتل چې په ټپه کښې تبب يا ټپبّب وي نو ښه ٔ په سهولت ئې دا وئيلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعريت وي - ممکنه ده چې د ښاغلي اباسين په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې څوک ه څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا، چينه، اواز، ځواني او مينه وغيره وغيره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هيڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصيب نهٔ شي. بهرحال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کيدے چې د هائيکو دې اروه مرو درې مصرعي وي - بايد چې هغوئي د هائيکو هيئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلي وه - بله د تعجب خبره ښاغلي اباسين دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کيدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سيلابونه يا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبير ورانديز کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نږې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. څرونو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور وکوي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما دَ معلوماتو مطابق په ټپه کښې دَ یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې دَ یا قربانه سره درې مصرعې وي. دَ مختصر لږې مختصر او دَ ډېرې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه دَ دوؤ مختصرو مصرعو دَ ټپې دعوې.

بناغلي اباسین دَ فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي کړلې دَه. او دَ هغې بې ځایه اطلاق يې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې داخبره او منلې شي نو پښتانه به دَ خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلی دا هم وائي چې ټپې له په هایکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ دَه خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هایکو ته دَ ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه هوښیاري دَه ځکه چې دَ طلاق دَ استعمال حق دَ لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا دَه چې اباسین صیب دَ تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث دَه او دَ پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته دَ طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه دَه چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. آیا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې دَ ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم دَ ټپې پښې راکاږي چې دَ سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلي اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثامنه وي خو اباسین صیب چې دَ شعري اصنافو دَ تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړلې دَه - سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې دَ متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حسیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي ټکیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلي" داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې څه په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نه ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
ؤ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې
ددې په څانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې دنګارنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کیږي
ادب څه شریعت کورټ خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راېوځاے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازې او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے
نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هرڅه
فرمائیلي دي یا زه چې هرڅه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نه
مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپیڅلے عمل دے. او هرکله چې هائیکو د تخلیقي زړه
چاودون را زیږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو ټیکونکو د څلیریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترغځه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله څانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې څانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے اهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

راز و نیاز کړے دے.

د زړهٔ رانیکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتنو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګټول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زۀ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نۀ وي چې داسې به اوغواړي خو زۀ دا هم نۀ غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه کې له څۀ جرمه تهمتي او بې له څۀ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دۀ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپیوټر هایکو " کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نۀ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څۀ اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نۀ لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د " یا قربان " یا " لکه زار " نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغیر یوقدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " یا قربان " د ټپې لازمي جز ونۀ مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلې تړاکې شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے.

زما په خیال د ټرکیب یو رنګ دے.

چې ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت Form بحر[۱۶] یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډیر اوږد او طویل مفهوم بیانوي "

نۀ پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان " په څۀ مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زۀ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتونکو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فیشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلې به ئې ښکلا کانو ته ګټکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نۀ

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوے سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستوماني لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ړسنړ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځنې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ټپې مضبوطې کړي. ګني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واورَوي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاريه کښې

ځان ترې ساته بېغې اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رُخسار تازه ګلونه

ځکه خو وايم چې ډېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړې دې او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نوزاېدلې صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلي شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د بناغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز هم دې د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلې شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې د يوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولې دې چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته وېلې شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د بناغلي سهيل خټک ټپيز هم د ټپې په سټرکچر کښې هېڅ ارتعاش نه دې راوستلې.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د بناغلي سهيل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هيئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دې غورځېدلې بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولې دې. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختائي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به نفا په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرځېږ او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه راټوکېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتنو د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځینې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوې مقام پیدا کړې دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه څخه د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل ۲۰ کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دې چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځینې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې لږه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري ځینو ته د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندې نه شي ساتلې زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونو ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمونږ څنبني، ژوراثار او ژوندي شهادتونه دا ښکاره شوي دي.

او س که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گنې زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی به په کوي. زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې دا بېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلٰی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوبنې او ناخوبنې باعث گرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب ښځې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري.

پـه درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخــــذات

(۱) اَزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ر مئی ۱۹۹۸ء۔

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن -

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اتی ایسنډکو هایکو ، غیر مطبوعه۔

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز یابو حیدر روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اتی ایسنډکو هایکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ″

(۹) ایضاً ایضاً ″

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، پښه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پریشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۴) ″ ″

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ر فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، پښه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې د ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے۔ لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره منته -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما او بخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اے دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسار يم مه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاچولۍ ته ځان غور ځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې غښې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنۍ جوړې کړي
ځان کړي ماجانه بیا مې نهٔ پېژني
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ انګڼ ګلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دُومه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ونېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډرپ خټې دے

وایُ جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خیرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

چې دې پوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانډو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږې وو
نوکيدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زۀ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انډيويو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نهٔ شې
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووينې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرينې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوو
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

خیر که دې سر نه لوپټه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا به رخه د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې ټول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په ګېږه دې نصره يم خو
راله پېدا چرته دَ سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو ښمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

دا چې په څهٔ فريب کښې ګېره ئې تهٔ
ستا سر تېزې به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پېتو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويرېدل دَ بنګلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمڅو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

رب دې کړي خير خو دا شګون ښه نه دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپره خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساګانې اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چيو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان لا ڼيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېريانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړېږې زمونږ د لارې څنګ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلې نه په یو دَم را اوځي

زړۀ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرچا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کورته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کیږمه نه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نۀ ورځي که ډېر ستړے یم

زړۀ کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې ښېرینې زما
لوږه ژوندۍ ، انغري مړۀ پراتۀ وي

ځمه سلام د هواګانو په رُخ
یم د سپېږیانو د ګودای په مثال
ځان راته مۀ سپارۀ بې کوره نۀ شي

شوناره مې رو رو دَ بچې شنه کیږي
اوزۀ په دې سوچ کښې راګیرمه چې
دوه تورې یو تبکي کښې ځائے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دي سترګې پټې کړې نه وي

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ویرې نهٔ خرابېمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکلم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
مینې زما او خوښه خپله کوې

○

دَ برسنلوې ګل یې شیرینې زما
که په جیبو کښې هم مېشته یې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځي بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمې وې تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقيبان
خدائې شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
ښيرينه او وائي په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوې نو
د مشرانو فیصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېللې که پوزه کړې

او وائي خیل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په هېڅ ویلې نه وو
خو واره چې دې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځواني او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دې اوسې کنې بسه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شیرینې
خو کومې اوبو کښې ډوبېدل بس نه وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم قریب دي خو ځرا کېنې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکي مسکي ګوابنونه
د محرومیه احساس په شا تمبوي

ځان پټېل زور باندې ژوندے ساتمه
ګني نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کېنې ځاۓ راکوي

ژاړي له سره لوپټه دري کړي
واڼي بهر له کوره شپې مه کوه
ګني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېځي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېدړي تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د برېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټول شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده وه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس باندې ګېرۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژرندو که راوتې وي خو
که پر شوي اخر د لوېټې پسکي کېني

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ بانديې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

که رانه شوه وېره د پښتو بالنه
پلار يې په سونډ بانديې جرګه کړي وه
لور يې د شپې تیاره کښې کور پرېښې دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوړ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلوٴ قدرې هم اونهٔ ويني
کور ته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

طوفان ې یو نسې جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس رالره راکړه کنې غرقه شومه

په ژوند کښې کټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مرو کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوهېږې کوم نکریزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

سارۀ سارۀ اوسونه شله کوي
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي ټول د داورې بتان

زۀ څۀ تپوس کوم او تۀ څۀ وائې
یوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خونښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوي به کوټې ته په یو دو دننه

وائي بې ځایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک په سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ ئې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د غمس
پېغلې انګړ کښې په خرپوسو شولې

یم د تعبیر د بلا گانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا ځوک گفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلو کې
مسافران درته یادېږي کله نه

مئینه دا چې ستا د زړه ښڼه ځمه
خو چې زما گریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړگې په ما باندې بېغې توري دي
کورته په ډېره مړده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زېږغلے یم د ژوند حادثو
اوس چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کاڼو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاؤ پراته يُو

ما ورته وېل چې کله مَهٔ پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر مانښام يُ
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنک په خوند پوهٔ شمه زهٔ
ذره هم خپل سېي ته نهٔ پرېږدي ما
شېرينه ماته مېلوګان ګنړوي

دا نهٔ چې پوهٔ نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ ګمشو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بښه روغ رمټ یم چې بس یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندې تاوېد کړے دے

دا حقیقت د حیا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېړلو پېسو لړندېږو ځکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوږ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه واېمه
بنګړې دې مات شه د پېنزېبو سره

○

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شیرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

○

چې هلو ځلو کښې د ژوند کړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

○

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

○

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

دومره خو حق شته په دې بنګلو زما
چې ئې په زړه پورې بڼه کلک اونیسم
دَ بنائستونو، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کښېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابنکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله وه به دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سینه کښې هم دَ کاڼي زړه دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږي ماړۀ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړۀ شو

څمه چې وړاندې
نو آسمان هم راکوز شي
او به ته لاندې

قد مې لوښتي
او جینکۍ دَ کلي
ما نه پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما آینې ته کتل
ځان را نه ورک شو

مخ ئې مېله رنګ شاي
چې پېرې هوا اوګلي
آینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سينو کښې
شپېلۍ مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان بانديې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
او وايه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

دا منډوي ښاري
په هر قدم خوځوي
د ځلمو عمري

○

اور کې مې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال پیاله ده بیو
چرته کېنې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځنې زړه سترګې پیغلې
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې بنګل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګڼې نو هر ورکړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بنهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څڅي
چې دا ښاریان همېشه
پېې دَ بیوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوؤ څاڅکو کښې
ې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لارې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشي
چې تږې اوبه نهٔ اوڅې
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري

اور مو په سر وروي

دَ اونو سپوري

اووائې پوے شوې

تهٔ چې مئين شوې په ما

لاړې توے شوې

ټيکاله غواړې

لمبه چې نکړم تنور

بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي

چې نيمه شپه جړه کېږي

دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې

نهٔ راځې خولې ته بېرته

تسو کلې لاړې

دا خهٔ قيامت دے

ځواني دې شوخه دهٔ او

تصوير دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خوشے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه ۔
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وانې کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هایُکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آیینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

ځې زما سپورې
وائي هر څه منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تريخ دې
ذهن اوده دې په خوب
او زړه مې ويښ دې

راته ځښتېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو مکمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پښړونه نغښتي
پېغلې را ووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځې دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شین دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څهٔ ړانده خو نهٔ دي
خدائے شته مړي ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په ټېټه کوي

اووائي ټول دَ اکسیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږې څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نهٔ لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

شېرینې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوي
چې زوره سرې ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړي
بچي ئې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې شوک

داسې ښاغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د هسو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوښکې په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کړه کله کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چرنګکې په لاس کښې مه راښیه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاوُدنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يوسمه چړته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به خوک په زړهٔ کښې ځاۓ راکوي

يوه جنګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره اېړې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستوماني زېږګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما ووېل
دَ لېوني شونډې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتظرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په کرانه وایي
ستا سوځه خیال دے د واده باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
ویم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نڅوره کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګاډي ګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه ده
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غږ نهٔ کوو
ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږه دَ چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ ېې غلبېل، زلفې ېې تار په تار وي
وېل ېې زهٔ ډېره بې خونده یم
ګنې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شیریني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه درله څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه ېې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

لاس راله مه راوړه نادانې جینۍ
بلا کړمي ده په وجود کښې زما
پام چې پېترۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرکند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله بخه تور پورې کړي

شیرینه اووائي په ډېره مینه
چرته خو لاړ غلطوه لاڅه
ویرېږم لاړ چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جینۍ
زما د زړه د قیامتونو درزاء
خدائیګو د کانې بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کېږو دېرو لاړو کښې
وه کمل دلۍ سم کړ خېدلې شي ځوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځهٔ کوؤ
درانهٔ پښو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
څېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري ټټر دي که راپاري شوڅي

وايم چي تهولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مي اونهٔ رژي
کورته چي راشمه نو لا سترے شم

شيرينه اوواټ قربان شم له تا
غزل غزل مي راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه ټيټي هېرې کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېږمني
سر کښي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم ږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندې ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې له سترګو لګېدو اوو ښېستم
ماله قسم راکړي چې غین مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غریب سرے یم خو ګل څانګې زما
دَ چا عشـقونو ته پسخېږ مه نه

ګن تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عین چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېني
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حس انتها خبره ولې نهٔ ده
غو ټهې چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته ورېږ خدا ښکلو پیکه ښکاره شي

زنه مې اونیسي، سنګو کښې واټي
خلق خو خلقو باندې چل ژده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سینه ته ګلونه ورګندار کړي واټي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

چې د یاران شپې رابیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حد ونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نۀ پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ و ستا
شپې یې ما په اسمانونو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوې

توبې ویستلې یو نوکر ونیل ئې
کورکښې چې صبر نۀ وي بې بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلې له ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړهٔ که دې دَ ژوند اوبېدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې وېرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تهق اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرينې پوکڼۍ پړسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ ټهول کلي نه نفرت درکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګټې او بېزې جوړې وي

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وسُل یې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېلۍ زړهٔ دے نرم ټوے نهٔ دے
نماښي اوښکې عبث توېوي
کاڼي اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغري شي
اوغلي خپلو کښې دړان بېلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ یې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچي نهٔ کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

د قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغلې اوس
کړي خيرات پسې ' واکې غوړخوي

○

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوټو چارې مزدوري هم اونيسي

○

مات شي بڼې د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدايه شته چې ټول دې په اوبو وړي ډي

لاړه شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نهٔ دي

○

وېل مې راغلله يووېشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير درې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په څنګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
ویل ئې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پر تو غابښو نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته ویل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تږی اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنۍ شپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ته دا نېستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي دَ شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي دَ نکهت قافلې
بله دَ ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېشم

ټوله دَ زړ او زوړ خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هډو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوی زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هډونه هم ورکوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لنډه سر تېزه ده بد خویه نه ده
که دغه یو عیب تر ېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې څه
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نن پېښاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي ' خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رنګینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچېږي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا آزار دې چرته او نه وهي

زږه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه ئې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل اومومي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورګو قافله لوټې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروته بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شېبې شېبې را اوورېږه

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

○

يمه په هر ښکلې مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانه اوباسي
ګني نو داسې چرته شوي نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

○

وائي جولۍ بد مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې څادري دَ بارانونو لاندې

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
منګلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه دوسپږين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

بنهٔ سمه دمه وي کارونه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شيرينې
وايم که ما بانډې څوک ورزې کوي

ګټې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خېږو کښې ګوتکوکان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پېغې چې ماشوم له د فیدر ورکوي

○

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووایې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

○

سم له مابنامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدې شي لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

○

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس یه په دې باندې څه زړه خوږ مه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

○

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېڅلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېړۍ د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

ځه زوروَر دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځانے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تا ودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهې
زما به ډېل نمونیا شي کلي

شېرینه ګونجې په تندې راولې
وائې رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په خهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوې
اووائې ټول خوندونه یو رنګې دې

ستا د ښایُست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه والي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلے نهٔ شم
ته دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو ونيل مونږ ته گناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لاړ اخلي

يې دَ نازونو لوڼاى شېرينې
ځان چياله ورنهٔ کړې په لاس نه منه
کښې رنګونه به دې ټول والوزي

واني کيالې دې په سر ستړي کو منم
مانه باد وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له شي

ميانډې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او ځغتوي
بيا يې دَ خوښېدو شوک تپوس نهٔ کوي

دې خبرې ځنې جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېهوس الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو بېځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېر
ښځې را پاسي خاوندان قتلوي

تښتاه له خپله ځانه ځله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اونې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شهرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساګانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېږي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلے نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لاړ راباندې مه جوړوه

په مړو حساب دې تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاؤ ئې چې اووهي نو
د کيکدانو اوښې چيرې اونيسي

ستا ترسېدو راکښې سختي راوسته
چې را روانې دې شوې اوښکې په ځغ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څه ناترسې اوړېدلے يمه
وائې که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږده کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځوله دے ما

Scanned by CamScanner

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپه ده شپږینې زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نه شې

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واړوي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوړو
په نیمه شپه چې اوبه خوړله ځې نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګي به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پړق وهي بانګونه وائي

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په مس اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې پـه دې خبره ما تـه نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښناه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې ښځې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
ښځې تور سرې چې سر توري نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شـرمېږي پاتې او ننهٔ غواړې به د میاني
یاران کـه لرې چېرته اووېنې
نو هسواکانې مـو د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که مالهٔ دې پتلون رااوړو نو
پـه دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه وادهٔ ښځې لښه اووېشته
جوړې خاوند دې زورور اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوی ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې وده جوړ شي
میاندې په سپین سر ګړاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران څخه یمه

ماتېږي کانې تل په کاڼي باندې
زهٔ څاروګي څپاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خوغور ځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې دَ ښار مېړمنو
نن دَ ګړانو غوټې هم اوخورې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوړو او تندو کې وژلم نو هم
چې رته مې لاس څه پاته نیولې نه دې

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلا خراب سړې شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند پانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډیره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ در ته یادیږي که نه

د زورور او به په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادیږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندې لره خوږ دوب دې کړمه
زه به څکس کښې څا څا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سیند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولې نهٔ شم
او دَ مچې غوښه بلا ګړمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رښې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې ګروندې مهٔ کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اوواڼې ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنګاکان لوټي او
زمونږه ننګې مېښې پیه نهٔ کوي

واڼې تر څو پورې په زغم تېرېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لورغې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه یې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې پېښو باندې درنېږي کله

منم چې ګرځې محرومه مو دي خو
کلې زمونږه هېروشیما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې وړې شنډې شي

مینه اوباسې له زړګو نه ویرې
اوس که اونبسان ساتې ښېرېنې زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه یادوي

تت چې دې نهٔ شي د بنایښت رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښختو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواني ټول د اکسیجن کمے دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
څوک لیونۍ نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځغلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه روانې اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګیدړه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پړ پړ ده ځه نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره يوړې نه زغلوي

مصر يانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې ځه ګنده ګنستلې ده جوړ
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه درزا بې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبې په ختّه اوړ لګوي

رب دې دروغ کړي خو ويرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خړ واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوتي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هرچا په ماګران دے ولې
زما چې ته مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

○

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېږه بابا

○

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو یکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

○

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

○

پرېږده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ماخپل سړي ته پرېږده ګڼي
تا به په دړو کانړو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شېرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے دَ خاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکې جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو خمارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پېژنم
شیرینې څنګ کښې مې ویرېږې ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووایې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوې کوي وختونه
ما خو مېږې هم ازار کړې نهٔ دې
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتهلم
داسې لل کل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوې نهٔ وې
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو چالو کښې بچي راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد فامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه تړې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ میښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونړه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے فهٔ شي

دَ بې حسۍ هم وڅهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوري چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اوواېه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده د کاڼو تجارت مهٔ کوه

○

ډېرې بې خونده جینکۍ دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د باتهٔ روم ورونه

○

اندېښنې هم وي د الوت لاروکښې
ولې د ژوند د حادثو له ویرې
د باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پوره شي
که دې د ښار په هسپتال کښې شپه شوه

○

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
موږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

○

رڼا خو نهٔ وژني فکرونه د حیا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي د بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو لېونی په ډک بازار کښې ویل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوند د وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېښي ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ منې
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

شپېلینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړه مخې را اوغورځېږي
زمونږ دَ کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانه مې دَ وجود اونهٔ څي

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوی د سر په سپوږمۍ اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

○

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې ځالې جوړوي شېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هېڅ پلنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته ورسېدم
راته ارمان راغی د خپلې زمکې

بې له ځنه وچې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

○

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شیریني ډېره ګرانه ده خو
کتوی پخه کړه د زیتون تېلو کښې

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزي پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې نااسته کړه دَ ژوند عیشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورۍ هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویرَوي
راته چې پخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

پټکنبې هیڅ لارې د منزل نښته دے
تړې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشي کاڼے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اوکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ ږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نجونې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
ښېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

شپې چې اوس شاړبې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وې
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبې ځړیکې وهلې نه وې
چې لارکښې لوټ شي د ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لارکښې خوره
غوټۍ چې ګل شو که پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښېنګ باندې ډاکه پرېوته

ℴ

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

ℴ

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپږ پیاله وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دروته لوګې کړمه زهٔ

ℴ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېرِیان راپاسي په ما کټ واړوي

ℴ

چې هلو ځلو ئې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وېښل هرڅهٔ په شرق اوټکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستاګیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خامخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې ئې ړوندې د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اوډروله شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي څوک
اووائې داځل راته غبن مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پښه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائې شته چې کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لکیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې
د پېوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنه
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
مړ پړ ده د بل په نمړي شخوند مه وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کوله نه شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه لاله تیاره دوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لګیا ښځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بناڼې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتي
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینې

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په کوره باندې مرې دښمنان
خله يې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پېغمبرﷺ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سياسي رهنما ژوند خاورې شه
د امريکې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زوراور يې بې ښېتې کسه کړي

اثر پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو ځوړ غيرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دې يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بېځې زه داسې تصوّف نه منم

څنګه وي نوره د ايمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نه کوم

ګڼ ښاغلي ستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانجوړه داسې کړي
لکه د ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیا یه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع د انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زه پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ځهرې بدلوي

وصل یې داسې څه خبره نه وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چغې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا ښبستانهٔ اوګټې
توله شپه دې ګډوې حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ رڼا قاتلان
په کانو اولې دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازې دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ ګلې اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېرې چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

دَ ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زېږے راولي

چې ئې په تې. وي اشتهار اوکته
وسُل ئې دا په نېڅو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پېدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا په نه غوښتلو هېڅ او نه شو
د دوو په تېر کښې یې لس او زېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

د احمقانو څه لکه خو نه وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نه کوي

چرته د یو لاسه ختلې ده پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته ده
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتنو شمله به نه ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته د بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا ویښا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما د هېڅ نه هم نه رپي
په ما توتان څله څنړې شېرینې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړی مبارک ورته د نوې ورځې شه
څو ستا د سپین سر نه قربان شم ابی
ماشي له میانده ونه چې شوکوي

* * *

هر څه چې وه خو تا پاره جوړ نه کړه
راته په شا چا ټپوسې مې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچې اوتړو

* * *

درسره دا خبره منه منه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهیله
نو بیا د کور سپینې شملې کوې

څوک د فطرت لارې نیولې نه شي
زخم چې سړوا شي تا ته ښه پته ده
ګل اني شهلا، آتش فشان شي غرونه

* * *

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وښل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازیګو کښې جوړ چینجي شوي دے

* * *

څوک ترېنه سمه ورځ بیدلې نه شي
راغبه مې اوښکو په رخسار خوارې کړې
ښکارې چې بیا چاته اوبه خړوي

Scanned by CamScanner

د وش دا لوی احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د ښو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ يې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې
په صفايۍ باندې يې مه تېروځه
هرو خپل ځ د ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څه ته ور په خولې کړه زه

زه حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سینه چیچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتله نښه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه څېرې پرېږدوه
يتيم که وږې هم خدائے خوشحاله کړيو
خو دَ ژړا عادت ترې اونه وتو

○

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانړے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

○

دَ حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅڅکې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې داروګړي زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غريب دَ لوږې غوږ نهٔ ويني

○

شېرينې دا يو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ډکو دریابونو نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) رانه غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library